

College voor Examens

STAATSEXAMENS NT2 EN DE REFERENTIENIVEAUS TAAL

JULI 2014, COMMISSIE STAATSEXAMENS NT2

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Het Staatsexamen NT2	5
3	Het Referentiekader doorlopende leerlijnen taal	6
4	Relatie Staatsexamens en referentieniveaus	7
	Referenties	9
Bijlage 1	Vergelijking Referentieniveaus en ERK	10

1 Inleiding

De Staatsexamens Nederlands als tweede Taal (NT2) zijn examens Nederlands voor mensen die een andere moedertaal hebben dan het Nederlands, en die het Nederlands als (jong-)volwassene hebben geleerd. Met het behalen van de Staatsexamens NT2 kunnen zij laten zien dat ze de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren.

Sinds 1992 worden de Staatsexamens NT2 afgenomen. Er zijn twee programma's: Programma I en Programma II. Programma I is bedoeld voor mensen die een MBO-opleiding willen volgen of willen werken op middenkaderniveau. Programma II is bedoeld voor mensen die willen studeren in het hoger onderwijs (HBO en WO) of die willen werken op dit niveau. De examens toetsen of iemand voldoende taal beheerst om een start te kunnen maken met opleiding of werk.

In 2001 werd het Common European Framework of Reference for Languages gepubliceerd, in 2006 gevolgd door een Nederlandse vertaling: Het Gemeenschappelijk Europees Referentiekaders voor Moderne Vreemde talen, afgekort ERK.

De aanleiding voor de ontwikkeling en publicatie van het ERK was gelegen in de Europese eenwording en de Europese ambitie rond meertaligheid, die luidde dat Europese burgers meerdere talen zouden moeten spreken. Vrijwel onmiddellijk werd het ERK ook geadopteerd door het Tweede taalonderwijs en al in 2002 werd in Nederland een op het ERK gebaseerd Raamwerk voor het tweede taalonderwijs gepubliceerd, het Raamwerk NT2.

In de jaren 2004-2009 werd in verschillende onderzoeken de relatie tussen het ERK en de Staatsexamens NT2 grondig onderzocht (Kuijper e.a 2004, 2005; Kuijper 2009). Op basis van deze onderzoeken kunnen we zeggen dat het Staatsexamenprogramma I zich bevindt op het niveau B1 van het ERK en dat Staatsexamenprogramma II zich bevindt op niveau B2.

In 2009 werden de Referentieniveaus Taal en Rekenen ontwikkeld en in 2010 werden de deze niveaus vastgelegd in de wet. De Referentieniveaus hebben tot doel de leerweg van primair tot hoger onderwijs te stroomlijnen voor wat betreft de niveaus taal en rekenen. Inmiddels is de implementatie van de Referentieniveaus volop op gang gekomen. Het gevolg is dat er steeds vaker ook gevraagd wordt naar de relatie tussen de Staatsexamens en de Referentieniveaus Taal.

Deze notitie gaat in op die relatie.

2 Het Staatsexamen NT2

De Staatsexamens Nederlands als tweede Taal (NT2) zijn examens Nederlands voor mensen die een andere moedertaal hebben en die op latere leeftijd Nederlands hebben geleerd. Met het behalen van de Staatsexamens NT2 kunnen zij laten zien dat ze de Nederlandse taal voldoende beheersen om in Nederland te kunnen werken of studeren.

Werken en studeren kan op verschillende niveaus. Bij verschillende functioneringsniveaus worden verschillende eisen gesteld aan de taalvaardigheid. De Staatsexamens NT2 bestaan uit twee examenprogramma's waarvan er één moet worden gekozen: Programma I of Programma II.

Programma I (mbo-niveau)

Programma I toetst of iemand voldoende Nederlands beheerst voor een baan op mbo-niveau of om een beroepsopleiding te volgen op dit niveau (bijvoorbeeld een vakopleiding mbo-3 bij een ROC). Het niveau van Programma I komt overeen met taalniveau B1 van het Europees Referentiekader.

Programma II (hbo- of universitair niveau)

Programma II toetst of iemand voldoende Nederlands beheerst voor een baan of opleiding op hbo- of universitair niveau. Het niveau van Programma II komt overeen met taalniveau B2 van het Europees Referentiekader.

Examenonderdelen

Een examenprogramma bestaat uit vier onderdelen: Lezen, Luisteren, Schrijven en Spreken. De examens worden centraal ontwikkeld door Cito (luisteren en spreken) en Bureau ICE (lezen en schrijven). Alle onderdelen worden centraal afgenomen op één van de examenlocaties.

De onderdelen lezen en luisteren worden automatisch gescoord via de computer. De onderdelen spreken en schrijven worden beoordeeld door meerdere gecertificeerde beoordelaars. Als een kandidaat voor alle vier examenonderdelen is geslaagd, krijgt hij het Diploma NT2. Kandidaten die voor één of meer onderdelen zakken, krijgen deelcertificaten voor de onderdelen waarvoor zij wel geslaagd zijn.

3 Het Referentiekader doorlopende leerlijnen taal

In 2009 werden de Referentieniveaus Taal en Rekenen ontwikkeld (Meijerink,2009) en in 2010 werden deze Referentieniveaus ingevoerd in het onderwijs, van basisonderwijs tot hoger onderwijs. Het doel van de implementatie is een algemene niveauverhoging van het niveau taal en rekenen. In deze notitie wordt rekenen verder buiten beschouwing gelaten.

Het Referentiekader taal beschrijft: Mondelinge Taalvaardigheid (onderverdeeld in Gesprekken, Luisteren en Spreken¹), Lezen (Zakelijke teksten en Fictieteksten), Schrijven en Taalverzorging.

Het Referentiekader Taal onderscheidt vier niveaus: 1F, 2F, 3F en 4F. Het niveau 1F is het laagste en dient bereikt te zijn aan het eind van het primair onderwijs. 4F is het hoogste dient bereikt te zijn aan het eind van het VWO. Het niveau 2F geldt als eindniveau van de opleidingen op MBO-niveau 2 en 3 en het niveau 3F is vastgelegd als eindniveau voor HAVO en MBO 4.

---

¹ Het verschil tussen gesprekken voeren en spreken: bij spreken is er sprake van een gesprekspartner en van interactie. Bij spreken wordt het houden van presentaties e.d. beschreven. Er is daarbij geen sprake van directe interactie en beurtwisselingen.

4 Relatie Staatsexamens en referentieniveaus

Het vergelijken van de Staatsexamens en de Referentieniveaus is het vergelijken van twee ongelijke zaken. Een referentiekader is een verzameling doelen, die nog niet verder geoperationaliseerd is. In de stap van doelen naar examens moeten er nog verschillende belangrijke beslissingen worden genomen: welke taken moet de kandidaat uitvoeren om laten zien wat hij kan, hoe wordt het examen afgenomen, hoe wordt de kwaliteit bewaakt, bij welke score is de kandidaat geslaagd? Bij de Staatsexamens NT2 zijn deze beslissingen al genomen, zoals kort beschreven in paragraaf 2.

Omdat er uitgebreid onderbouwd is hoe de Staatsexamens zich verhouden tot het Europees Referentiekader (ERK), is het wel mogelijk de twee referentiekaders met elkaar te vergelijken en aan die vergelijking conclusies te verbinden over de relatie tussen de Staatsexamens en de Referentieniveaus. Daarvoor is het nodig om kort in te gaan op de opzet en doelen van het ERK.

Het ERK

Het ERK is ontwikkeld voor het vreemde talenonderwijs en wordt overal in Europa ook gebruikt in het tweede taalonderwijs. Het beschrijft de taalontwikkeling van de nieuwe taal. Het ERK onderscheidt zes taalniveaus, genaamd A1, A2, B1, B2, C1 en C2. De A-niveaus zijn de laagste niveaus, en beschrijven de vaardigheden van de beginnende taalgebruiker. De B-niveaus zijn de taalniveaus van de onafhankelijke taalgebruiker. De C-niveaus horen bij de vaardige taalgebruiker. Deze beschrijven complexe taalhandelingen, die zeker ook niet door alle moedertaalsprekers beheerst worden.

Het ERK onderscheidt vijf vaardigheden: luisteren, spreken, gesprekken voeren, lezen en schrijven. Naast beschrijvingen van de taalhandelingen die taalgebruikers op elk niveau kunnen uitvoeren, zijn ook de zogenaamde 'kenmerken van de taakuitvoering' beschreven. Dit zijn beschrijvingen die duidelijk maken hoe goed een taalgebruiker van een bepaald niveau een taak kan uitvoeren.

Bijvoorbeeld: Een beginnend taalgebruiker op niveau A2 kan een kort eenvoudig briefje schrijven. De 'kenmerken van de taakuitvoering' maken duidelijk dat de taalgebruiker daarbij veelvoorkomende woorden en geleerde frases zal gebruiken, dat grammaticale fouten nog frequent voorkomen, etc.

Vergelijking ERK en Referentieniveaus Taal

Het ERK is een beschrijving van niveaustappen bij het leren van een vreemde (of tweede) taal. De referentieniveaus Taal zijn ontwikkeld om de leerweg van basisonderwijs naar hoger onderwijs te stroomlijnen voor wat betreft de taalvaardigheid. In die zin dienen beide documenten andere doelen en zijn ze onvergelijkbaar.

Toch zijn er ook veel overeenkomsten. Beide documenten zijn ontwikkeld vanuit een communicatieve visie op taalvaardigheid. Ze beschrijven welke handelingen een taalgebruiker in de taal kan of moeten kunnen uitvoeren. Daarbij staat het begrijpen van informatie (lezen, luisteren) of het overbrengen van een boodschap (gesprekken voeren, spreken en schrijven) centraal. Bij nadere beschouwing kan worden opgemerkt dat bij de ontwikkeling van de Referentieniveaus Taal gebruik gemaakt is van het ERK. Daarbij hebben de ontwikkelaars niet rechtstreeks naar het ERK gekeken maar gebruik gemaakt van het eveneens op het ERK gebaseerde Raamwerk Nederlands (Bohnen e.a., 2007).

In bijlage 1 zijn de niveaus B1 en B2 vergelijkenderwijs opgenomen naast de niveaus 2F en 3F. Daarbij valt op dat de formuleringen van de vaardigheden geregeld sterk overeenkomen en soms geheel gelijk zijn.

Uit de vergelijking kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Zowel het Referentiekader Taal als het ERK beschrijft niveaus voor Luisteren, Gesprekken voeren en Spreken.
- Beide referentiekaders beschrijven niveaus voor lezen. Het Referentiekader Taal beschrijft daarbij expliciet ook het lezen van fictieteksten. Het ERK beschrijft deze vaardigheid niet.
- Het Referentiekader Taal beschrijft afzonderlijk aspecten van Taalverzorging. Het ERK beschrijft deze aspecten ook, maar niet als een afzonderlijke vaardigheid. In het ERK zijn deze aspecten verwerkt als 'kenmerken van de taakuitvoering' die van toepassing zijn bij zowel spreek- en gespreksvaardigheid als bij schrijfvaardigheid.
- **Het ERK-niveau B1, het niveau van het Staatsexamenprogramma I, is sterk vergelijkbaar met het niveau 2F;**
- **Het ERK-niveau B2, het niveau van Staatsexamenprogramma II, is sterk vergelijkbaar met het niveau 3F.**

Een kanttekening bij de vergelijkbaarheid van de niveaus:

Hoewel we hebben vastgesteld dat B1 sterk lijkt op niveau 2F, betekent dit niet direct dat elke persoon met het diploma van het Staatsexamen programma I op zak , ook zal slagen voor een 2F-toets. De Staatsexamenkandidaat is een redelijk prille gebruiker van het Nederlands. Hij heeft de taal niet als moedertaal geleerd en ook niet in zijn kindertijd verworven. Hij zal wellicht een buitenlands accent hebben en nog geruime tijd houden. Hij maakt misschien nog fouten met de woordvolgorde in de zinnen. Maar hij kan informatie begrijpen en overbrengen op een manier die vergelijkbaar is met de omschrijvingen van het niveau 2F.

Zal deze kandidaat dan ook slagen voor een toelatingstoets 2F? Dat hangt waarschijnlijk mede af van het soort toets dat wordt ingezet. Zoals eerder gezegd beschrijft het Referentiekader Taal Taalverzorging als ware het een afzonderlijke vaardigheid. Wanneer deze 'vaardigheid' erg prominent aanwezig is in de toetsing, zal dat voor tweede taalleerders een groot struikelblok kunnen vormen. Zij kunnen communiceren in de nieuwe taal, maar zetten daarbij nog niet altijd alle puntjes op de i.

Referenties

- Bohnen, E., F. Jansen, C. Kuijpers, R. Thijssen, I. Schot en W. Stockmann (2007). *Raamwerk Nederlands. Nederlands in (v)mbo-opleiding, beroep en maatschappij*. Den Bosch: CINOP.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Baten, L. e.a. (2006). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen*. Den Haag: Nederlandse Taalunie.
- Dalderop, K., F. Teunisse & E. Liemberg (2002). *Raamwerk NT2*. De Bilt: BVE-raad.
- Kuijper, H., A. Bergsma & T. Bechger (2004). *Staatsexamens NT2, Het gewenste niveau. Deel I: Behoeftepeiling Programma II*. Arnhem: Cito.
- Kuijper, H., A. Bergsma & T. Bechger (2004). *Staatsexamens NT2, Het gewenste niveau. Deel 2B: Cesuurindicatie Spreken en Schrijven Programma II, aanvullend onderzoek*. Arnhem: Cito.
- Kuijper, H., A. Bergsma & T. Bechger (2005). *Staatsexamens NT2, Het gewenste niveau. Deel III: Behoeftepeiling Programma I*. Arnhem: Cito.
- Kuijper, H., A. Bergsma & T. Bechger (2005). *Staatsexamens NT2, Het gewenste niveau. Deel 4: Cesuurindicatie Spreken en Schrijven Programma I*. Arnhem: Cito.
- Kuijper, H. (2009). *De koppeling van de Staatsexamens Nederlands als tweede taal Lezen en Luisteren aan het Europees Referentiekader voor Talen, Fase 1: Specificatie*. Arnhem: Cito.
- H.P. Meijerink e.a. (2009). *Een nadere beschouwing. Over de drempels met taal en rekenen*. Enschede: Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen.

Bijlage 1 Vergelijking Referentieniveaus en ERK

Gesprekken

2F	3 F	B1 (bron: p 71)	B2 (bron: p 71)
<p>Kan in gesprekken over alledaagse en niet-alledaagse onderwerpen uit leefwereld en (beroeps)opleiding uiting geven aan persoonlijke meningen, kan informatie uitwisselen en gevoelens onder woorden brengen.</p>	<p>Kan op effectieve wijze deelnemen aan gesprekken over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.</p>	<p>(H) Kan met enig vertrouwen communiceren over vertrouwde alledaagse en niet-alledaagse zaken die betrekking hebben op zijn of haar belangstellings- en vakgebied. Kan informatie uitwisselen, controleren en bevestigen, omgaan met minder alledaagse situaties en uitleggen waarom iets een probleem is. Kan gedachten uitdrukken over meer abstracte culturele onderwerpen zoals films, boeken, muziek enzovoort.</p> <p>(L) Kan gebruikmaken van een breed scala van eenvoudige taal om zich te redden in de meeste situaties die op reis voorkomen. Kan onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over vertrouwde onderwerpen, uiting geven aan persoonlijke meningen en informatie uitwisselen over onderwerpen die vertrouwd zijn, van persoonlijk belang zijn op betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, liefhebberijen/hobby's, werk, reizen en actualiteiten).</p>	<p>(H) Kan de taal vloeiend, nauwkeurig en doeltreffend gebruiken over een breed scala van algemene, onderwijs-, beroeps- of ontspanningsonderwerpen en daarbij helder de verhoudingen tussen ideeën aanduiden. Kan spontaan communiceren met een goede beheersing van de grammatica zonder veel tekenen dat hij of zij zich moet beperken in wat hij of zij wil zeggen, en kiest daarbij een mate van formaliteit die in de omstandigheden gepast is.</p> <p>(L) Kan zo vloeiend en spontaan reageren dat een normale uitwisseling en langer durende betrekkingen met moedertaalsprekers mogelijk zijn zonder dat dit één van de partijen belast. Kan het persoonlijk belang van gebeurtenissen en ervaringen benadrukken en zienswijzen helder verantwoorden en staande houden met relevante uitleg en argumenten.</p>

Kenmerken van de taakuitvoering

(Omschrijving uit bronnen zijn niet integraal overgenomen, vnl. steekwoorden)

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
M: Beurten nemen en bijdragen aan samenhang ERK: Interactie tabel 3; Beurt nemen (p. 115)	<ul style="list-style-type: none"> kan de juiste frase gebruiken om aan het woord te komen; kan reactie uitstellen tot hij de bijdrage van een ander geïnterpreteerd en beoordeeld heeft. 	<ul style="list-style-type: none"> doeltreffend kan strategieën toepassen om beurt te behouden 	<ul style="list-style-type: none"> kan eenvoudig gesprek voeren (en beginnen/beëindigen) over vertrouwde onderwerpen kan ingrijpen in een discussie om aan het woord te komen 	<ul style="list-style-type: none"> Kan conversatie beginnen, beurt nemen en gesprek beëindigen; niet altijd op elegante wijze vertrouwd onderwerp draagt bij aan kwaliteit v/d interactie
M: Afstemming op doel ERK: nauwkeurigheid tabel 3	<ul style="list-style-type: none"> kan eigen gespreksdoel tot uitdrukking brengen; kan doelgericht doorvragen 	<ul style="list-style-type: none"> zonder moeite kan afwijkingen van het doel inbrengen en accepteren zonder de draad kwijt te raken 	<ul style="list-style-type: none"> redelijke mate van nauwkeurigheid bekende routines en patronen 	zie grammatica (omschrijving nauwkeurigheid tabel 3 ontleend aan tabel grammatica p. 106)
M: Afstemming op gesprekspartner ERK: sociolinguïstische trefzekerheid (p. 113)	<ul style="list-style-type: none"> kan spreekdoel van anderen herkennen Kan verschil tussen formele en informele situatie hanteren kiest juiste register 	<ul style="list-style-type: none"> kiest register zonder moeite reageert adequaat idem op non-verbale signalen 	<ul style="list-style-type: none"> beheerst belangrijkste beleefdheidsconventies is zich bewust van en let op verschillen in gewoonten, gebruiken, waarden 	<ul style="list-style-type: none"> beheerst en kiest passend register
M: Woordgebruik en woordenschat ERK: beheersing van woordenschat; bereik van woordenschat (p. 104)	<ul style="list-style-type: none"> Beschikt over voldoende woorden om zich te kunnen uiten soms omschrijving nodig van onbekend woord 	<ul style="list-style-type: none"> goede woordenschat kan variëren in formulering over het algemeen hoge trefzekerheid maar verwarring en onjuist woordgebruik komt voor 	<ul style="list-style-type: none"> goede beheersing van elementaire woordenschat; grote fouten komen voor bij niet-vertrouwde onderwerpen of complexe gedachten of situaties 	<ul style="list-style-type: none"> trefzekerheid in woordkeuze over het algemeen hoog enige verwarring of onjuist woordgebruik komen voor, belemmeren de communicatie echter niet
M: Grammaticale beheersing ERK: Grammaticale correctheid (p.106)	<ul style="list-style-type: none"> Redelijke grammaticale beheersing Fouten in zinsbouw komen voor, worden zo nodig hersteld 	<ul style="list-style-type: none"> betrekkelijk grote beheersing van de grammatica incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden komen voor maar zijn zeldzaam. 	<ul style="list-style-type: none"> redelijk correct in vertrouwde omstandigheden merkbare invloed vanuit de moedertaal tast begripelijkheid niet aan 	<ul style="list-style-type: none"> betrekkelijk grote beheersing van de grammatica fouten verstoren de communicatie niet vaak in staat zichzelf te corrigeren
M: Verstaanbaarheid ERK: vloeiendheid tabel 3 Fonologische beheersing (p 109)	<ul style="list-style-type: none"> Uitspraak duidelijk verstaanbaar 	geen info over dit aspect op dit niveau	<ul style="list-style-type: none"> verstaanbaar accent uitspraakfouten komen voor 	<ul style="list-style-type: none"> heldere, natuurlijke uitspraak en intonatie
M: Vloeiendheid ERK: vloeiendheid tabel 3; gesproken vloeiendheid p 119	<ul style="list-style-type: none"> aarzelingen komen voor 	geen info over dit aspect op dit niveau	<ul style="list-style-type: none"> regelmatig pauzes voor lexicale planning en herstel vooral in langere stukken tekst 	<ul style="list-style-type: none"> kan langere stukken tekst voortbrengen in redelijke gelijkmatig tempo arzelingen komen voor

Lezen

2F (bron: M 2.1 zakelijke teksten, p.16)	3 F (bron: M 2.1 zakelijke teksten, p.16)	B1 (bron: ERK tabel p 66)	B2 (bron: ERK tabel p 66)
Kan teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling en over onderwerpen die verder van de leerling afstaan.	Kan een grote variatie aan teksten over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard zelfstandig lezen. Leest met begrip voor geheel en details,	Kan met voldoende begrip directe feitelijke teksten lezen over onderwerpen die betrekking hebben op zijn/haar interessegebied.	Kan in hoge mate zelfstandig lezen, past zijn of haar leesstijl en –snelheid aan verschillende teksten en doeleinden aan, en maakt selectief gebruik van toepasselijke naslagwerken. Beschikt over een grote actieve leeswoordenschat, maar kan enige moeite hebben met weinig voorkomende idiomatische uitdrukkingen.

Tekstkenmerken

(bij Meijerink expliciet, in het ERK opgenomen in de omschrijvingen bij vaardigheid en subvaardigheden)

2F	3 F	B1	B2
<ul style="list-style-type: none"> De teksten hebben een heldere structuur; verbanden in de tekst worden duidelijk aangegeven; overwegend lage informatiedichtheid; niet te lange teksten. 	<ul style="list-style-type: none"> relatief complexe teksten; duidelijke opbouw, kopjes informatiedichtheid kan hoog zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> tekst bevat heldere signalen vertrouwde onderwerpen 	<ul style="list-style-type: none"> specialistisch

Taken (M)/ Subvaardigheden (ERK)

	2F	3 F	B1	B2
M: Lezen van informatieve teksten ERK: Lezen ter informatie en argumentatie (p68)	Kan informatieve teksten, waaronder schoolboek en studieteksten (voor taal en zaakvakken), standaardformulieren, populaire tijdschriften, teksten van internet, notities en schematische informatie (waarin verschillende dimensies gecombineerd worden) en het alledaagse nieuws in de krant. (lezen, kd)	Kan informatieve teksten lezen, zoals voorlichtingsmateriaal, brochures van instanties (met meer formeel taalgebruik), teksten uit (gebruikte) methodes, maar ook krantenberichten, zakelijke correspondentie, ingewikkelde schema's en rapporten over het eigen werkterrein.		
M: Lezen van betogende teksten	Kan betogende vaak redundante teksten lezen, zoals reclameteksten, advertenties, folders, maar ook brochures van formele instanties of lichte opiniërende	Kan betogende teksten, waaronder teksten uit schoolboeken, opiniërende artikelen. (lezen, kd)		

	artikelen uit tijdschriften.			
ERK: lezen ter informatie en argumentatie (p.68)			<p>H : Kan de belangrijkste conclusies herkennen in van heldere signalen voorziene argumenterende teksten. Kan de redenering herkennen in de behandeling van de gepresenteerde kwestie, zij het niet noodzakelijkerwijs tot in de details.</p> <p>L: Kan belangrijke punten herkennen in directe krantenartikelen over vertrouwde onderwerpen.</p>	<p>H: Kan informatie, ideeën en meningen ophalen uit zeer gespecialiseerde bronnen binnen zijn of haar vakgebied. Kan gespecialiseerde artikelen buiten het eigen vakgebied begrijpen, mits hij of zij af en toe een woordenboek kan gebruiken om zijn of haar interpretatie van de terminologie te bevestigen.</p> <p>L: Kan artikelen en verslagen over hedendaagse problemen begrijpen, waarin schrijvers bepaalde stellingen of standpunten innemen.</p>
M: Lezen van instructies ERK: Instructies lezen	Kan instructieve teksten lezen, zoals recepten, veel voorkomende aanwijzingen en gebruiksaanwijzingen, en bijsluiters van medicijnen.	Kan instructieve teksten lezen, zoals ingewikkelde instructies in gebruiksaanwijzingen bij onbekende apparaten en procedures.	Kan helder geschreven directe aanwijzingen bij een apparaat begrijpen.	Kan langere, complexe aanwijzingen op het eigen vakgebied begrijpen, met inbegrip van details over voorwaarden en waarschuwingen, mits hij of zij moeilijke passages kan herlezen.
ERK: Correspondentie lezen			Kan de beschrijving van gebeurtenissen, gevoelens en wensen in persoonlijke brieven goed genoeg begrijpen om regelmatig met een penvriend(in) te corresponderen.	Kan correspondentie lezen met betrekking tot zijn/haar interessegebied en daarbij meteen de wezenlijke betekenis vatten.

Kenmerken van de taakuitvoering (Meijerink)

	2F	3 F taal en cultuur	B1	B2
M: Techniek en woordenschat ERK: identificeren van aanwijzingen en afleiden van interpretaties (p.70)	Op dit niveau is de woordenschat geen onderscheidend kenmerk van leerlingen meer. De woordenschat van de leerling is voldoende om teksten te lezen, en wanneer nodig kan de betekenis van onbekende woorden uit de vorm, de samenstelling of de context afgeleid worden.	(geen descriptor)	Kan niet-vertrouwde woorden over onderwerpen met betrekking tot het eigen vak- en interessegebied herkennen aan de context. Kan de betekenis van toevallig onbekende woorden extrapoleren uit de context en de betekenis van zinnen deduceren, mits het besproken onderwerp vertrouwd is.	Kan gebruikmaken van uiteenlopende strategieën om tot begrip te komen, waaronder het luisteren naar hoofdpunten en het controleren van het eigen inzicht aan de hand van contextuele aanwijzingen.
Begrijpen	Kan de hoofdgedachte van de tekst weergeven. Maakt onderscheid tussen hoofd- en bijzaken. Legt relaties tussen tekstdelen (inleiding, kern, slot) en teksten. Ordent informatie (bijvoorbeeld op basis van signaalwoorden) voor een beter begrip. Herkent beeldspraak (letterlijk en figuurlijk taalgebruik).	Kan tekstsoorten benoemen. Kan de hoofdgedachte in eigen woorden weergegeven. Begrijpt en herkent relaties als oorzaak-gevolg, middel-doel, opsomming e.d. Maakt onderscheid tussen hoofd- en bijzaken, meningen en feiten. Maakt onderscheid tussen standpunt en argument. Maakt onderscheid tussen drogredenen en argument.		
Interpreteren	Legt relaties tussen tekstuele informatie en meer algemene kennis. Kan de bedoeling van tekstgedeeltes en/of specifieke formuleringen duiden. Kan de bedoeling van de schrijver verwoorden.	Trekt conclusies naar aanleiding van een (deel van de) tekst. Trekt conclusies over de intenties, opvattingen en gevoelens van de auteur.		
M: Evalueren	Kan relaties tussen en binnen teksten evalueren en beoordelen.	Kan het doel van de schrijver aangeven als ook de talige middelen die gebruikt zijn om dit doel te bereiken. Kan de tekst opdelen in		

		betekenisvolle eenheden, en kan de functie van deze eenheden benoemen. Kan de argumentatie in een betogende tekst op aanvaardbaarheid beoordelen. Kan de informatie in een tekst beoordelen op waarde voor zichzelf en anderen.		
M: Samenvatten ERK: teksten verwerken (p.91)	Kan een eenvoudige tekst beknopt samenvatten.	Kan een tekst beknopt samenvatten voor anderen.	H: Kan kleine stukjes informatie uit meerdere bronnen samenvoegen en ze voor iemand anders samenvatten. L: Kan korte schriftelijke passages op eenvoudige wijze parafaseren en daarbij de oorspronkelijke bewoordingen en de tekstvolgorde aanhouden.	H: Kan uiteenlopende feitelijke en verbeelde teksten samenvatten en daarbij tegengestelde gezichtspunten en de hoofdthema's becommentariëren en bediscussiëren. L: nvt (heeft betrekking op film/toneel)
Opzoeken	Kan systematisch informatie zoeken (op bv. het internet of in de schoolbibliotheek) bijvoorbeeld op basis van trefwoorden.	Kan de betrouwbaarheid van bronnen beoordelen, vermeldt bronnen. Kan snel informatie vinden in langere rapporten of ingewikkelde schema's.		

Lezen: fictionele teksten

2F	3 F taal en cultuur	B1	B1
Kan eenvoudige adolescentenliteratuur herkendend lezen.	Kan adolescentenliteratuur en eenvoudige volwassenenliteratuur kritische en reflecterend lezen.	Geen descriptor in het ERK mbt het lezen van fictie.	Geen descriptor in het ERK mbt het lezen van fictie.

Luisteren

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
Algemene omschrijving (ERK: uit tabel 2)	Kan luisteren naar teksten over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling of die verder van de leerling afstaan.	Kan luisteren naar een variatie aan teksten over onderwerpen uit de (beroeps)opleiding of van maatschappelijke aard.	Kan de hoofdpunten begrijpen wanneer in duidelijk uitgesproken standaardtaal wordt gesproken over vertrouwde zaken die de taalgebruiker regelmatig tegenkomt op werk, school, in vrije tijd etc. Kan de hoofdpunten van veel radio- of tv-programma's over actuele zaken of onderwerpen van persoonlijk of beroepsmatig belang begrijpen, wanneer er betrekkelijk langzaam en duidelijk gesproken wordt.	Kan een langer betoog en lezingen begrijpen en zelfs complexe redeneringen volgen, wanneer het onderwerp redelijk vertrouwd is. Kan de meeste nieuws- en actualiteitenprogramma's op de tv begrijpen. Kan het grootste deel van films in de standaardtaal begrijpen.

Tekstkenmerken

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
Lengte (ERK: uit algemene omschrijving)	Langere teksten: luisterduur tot ongeveer 20 minuten komt voor. Meer kan mits er enige mate van interactie mogelijk is (zoals vragen stellen).	Langere teksten komen voor, luisterduur kan 30 minuten en meer zijn, ook als er geen interactie mogelijk is.		<ul style="list-style-type: none"> langer betoog en lezingen
Opbouw	De teksten hebben een heldere structuur. Verbanden en denkstappen worden duidelijk aangegeven. De teksten kunnen redelijk informatiedicht zijn.	De teksten hebben een structuur waarbij de verbanden niet altijd duidelijk of expliciet worden aangegeven. Er worden minder frequente verbindingswoorden gebruikt. De informatiedichtheid kan hoog zijn.		

Taken

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
M: Luisteren naar instructies ERK: Luisteren naar mededelingen en instructies.	Kan uitleg en instructies over concrete onderwerpen begrijpen.	Kan uitleg en instructies over concrete en abstracte onderwerpen begrijpen.	Kan eenvoudige technische informatie verstaan, zoals bedieningsvoorschriften voor alledaagse apparatuur. Kan gedetailleerde aanwijzingen volgen.	Kan mededelingen en berichten over concrete en abstracte onderwerpen verstaan, die met normale snelheid worden uitgesproken in standaarddialect.
M: Luisteren als lid van een live publiek ERK: Luisteren als lid van het aanwezige publiek	Kan een helder gestructureerde voordracht, toespraak of les begrijpen over vertrouwde onderwerpen binnen het eigen vak- of	Kan in een lange(re) uiteenzetting, beschouwing of betoog de hoofdpunten en onderbouwingen begrijpen, ook als het onderwerp buiten het	(H) Kan een voordracht of toespraak volgen binnen het eigen vakgebied, mits het onderwerp vertrouwd is en de presentatie direct	Kan de wezenlijke punten volgen van voordrachten, toespraken, verslagen en andere vormen van academische of professionele

	interessegebied. Kan een voorgelezen of verteld verhaal begrijpen.	vak- of interessegebied ligt en het onderwerp abstract is.	en helder gestructureerd. (L) Kan directe, korten voordrachten over vertrouwde onderwerpen globaal volgen, mits deze worden gehouden in helder gestructureerde standaardtaal.	presentaties die naar inhoud en vorm complex zijn.
M: Luisteren naar radio en tv en naar gesproken tekst op internet ERK: Luisteren naar geluidsmedia en -opnamen	Kan de hoofdpunten begrijpen van (nieuws)berichten, documentaires, reclameboodschappen en discussieprogramma's over vertrouwde onderwerpen. Kan films en tv-series geschikt voor zijn leeftijd volgen.	Kan de meeste gesproken teksten in radio- en televisieprogramma's en ander uitgezonden of opgenomen geluidsmateriaal begrijpen.	(H) Kan de inhoudelijke informatie van de meeste opnamen of uitgezonden geluidsmateriaal over onderwerpen van persoonlijk belang verstaan wanneer deze worden uitgesproken in heldere standaardtaal. (L) Kan de hoofdpunten verstaan van nieuwsberichten op de radio en van eenvoudiger opgenomen materiaal over vertrouwde onderwerpen, dat betrekkelijk langzaam en helder wordt uitgesproken.	(H) Kan opnamen in standaarddialect verstaan die veel worden aangetroffen in het sociale, beroeps- of onderwijsleven, en naast de inhoudelijke informatie ook standpunten en houdingen van sprekers herkennen. (L) Kan de meeste radiodocumentaires en het meeste andere opgenomen of uitgezonden geluidsmateriaal in standaarddialect verstaan en kan de stemming, toon, enzovoort van de spreker herkennen.

Kenmerken van de taakuitvoering

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
M: Begrijpen ERK: Identificeren van aanwijzingen en afleiden van interpretaties (mondeling en schriftelijk)	Kan de hoofdgedachte van een tekst weergeven. Kan onderscheid tussen hoofd- en bijzaken maken. Kan relaties tussen tekstdelen leggen. Kan informatie ordenen (bijvoorbeeld op basis van signaalwoorden) voor een beter begrip. Kan wanneer nodig de betekenis van onbekende woorden afleiden uit de vorm, woordsoort, samenstelling of context. Kan beeldspraak herkennen. Kan een relatie leggen tussen tekst en beeld.	Kan tekstsoorten onderscheiden en benoemen (verhalende, informatieve, instructieve en betogende). Kan onderscheid maken tussen meningen en feiten. Kan onderscheid maken tussen standpunt en argument.	Kan niet-vertrouwde woorden over onderwerpen met betrekking tot het eigen vak- en interessegebied herkennen aan de context. Kan de betekenis van toevallig onbekende woorden extrapoleren uit de context en de betekenis van zinnen deduceren, mits het besproken onderwerp vertrouwd is.	Kan gebruikmaken van uiteenlopende strategieën om tot begrip te komen, waaronder het luisteren naar hoofdpunten en het controleren van het eigen inzicht aan de hand van contextuele aanwijzingen.
M: Interpreteren	Kan informatie en meningen interpreteren. Kan de bedoeling van de spreker(s) of het doel van de makers van een programma verwoorden.	Kan de tekst vergelijken met inhoud uit andere teksten en kan tekstdelen met elkaar vergelijken.		

		<p>Kan conclusies trekken naar aanleiding van een (deel van de) tekst. Kan conclusies trekken over intenties, opvattingen, gevoelens, stemming en toon van de spreker(s). Kan de bedoeling van de spreker(s) verwoorden als ook de verbale en non-verbale middelen die gebruikt zijn om dit doel te bereiken. Kan onderscheid maken tussen drogreden en argument.</p>		
M: Evalueren	<p>Kan een oordeel over de waarde van een tekst(deel) of tv- of radioprogramma (of fragment ervan) verwoorden voor zichzelf en kan dit oordeel toelichten.</p>	<p>Kan een oordeel geven over de waarde en de betrouwbaarheid van de gegeven informatie voor zichzelf en voor anderen. Kan de argumentatie in een betogende tekst op aanvaardbaarheid beoordelen.</p>		
<p>M: Samenvatten</p> <p>ERK: Aantekeningen maken (bij een lezing, hoorcollege, enz.) ERK p. 90</p> <p>ERK Tekst verwerken (p. 91)</p>	<p>Kan een eenvoudige tekst beknopt samenvatten (voor zichzelf).</p>	<p>Kan een tekst samenvatten voor zichzelf en ook voor anderen.</p>	<p>(H) Kan tijdens een lezing aantekeningen maken die precies genoeg zijn voor eigen gebruik op een later tijdstip, mist het onderwerp binnen zijn of haar interessegebied ligt en het gesprokene helder en goed gestructureerd is.</p> <p>(L) Kan tijdens een heldere lezing aantekeningen maken in de vorm van een lijst met belangrijke punten, mits het onderwerp vertrouwd is en er wordt gesproken in eenvoudige taal en helder uitgesproken standaardtaal.</p> <p>(H) Kan kleine stukjes informatie uit meerdere bronnen samenvoegen en ze voor iemand anders samenvatten.</p> <p>(L) Kan korte schriftelijke passages op eenvoudige wijze parafaseren en daarbij de oorspronkelijke bewoordingen en tekstvolgorde aanhouden.</p>	<p>Kan een helder gestructureerde lezing over een vertrouwd onderwerp begrijpen en aantekeningen maken van punten die hem of haar belangrijk voorkomen, ook al neigt hij of zij ertoe zich te concentreren op de woorden zelf en daardoor sommige informatie te missen.</p> <p>(H) Kan uiteenlopende feitelijke en verbeelde teksten samenvatten en daarbij tegengestelde gezichtspunten en de hoofdthema's becommentariëren en bediscussiëren. Kan hoofdpunten van nieuwsberichten, vraagg gesprekken of documentaires samenvatten, met meningen, argumenten en discussiepunten.</p> <p>(L) Kan de plot en de achtereenvolgende gebeurtenissen in een film of toneelstuk samenvatten.</p>

Schrijven

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
Algemene omschrijving (ERK: uit tabel 2)	Kan samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige lineaire opbouw, over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen uit de (beroeps-)opleiding en van maatschappelijke aard.	Kan gedetailleerde teksten schrijven over onderwerpen uit de (beroeps-)opleiding en van maatschappelijke aard, waarin informatie en argumenten uit verschillende bronnen bijeengevoegd en beoordeeld worden.	Kan een eenvoudige samenhangende tekst schrijven over onderwerpen die vertrouwd of van persoonlijk belang zijn. Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen en indrukken worden beschreven.	Kan een duidelijke gedetailleerde tekst schrijven over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op interesses. Kan een opstel of verslag schrijven, informatie doorgeven of redenen aanvoeren ter ondersteuning vóór of tegen een specifiek standpunt. Kan brieven schrijven waarin het persoonlijk belang van gebeurtenissen of ervaringen wordt aangegeven.
Schriftelijke productie in het algemeen (ERK p.59)			Kan heldere samenhangende teksten schrijven over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen binnen zijn of haar interessegebied door een reeks kortere afzonderlijke elementen lineair met elkaar te verbinden.	Kan heldere, gedetailleerde teksten schrijven over uiteenlopende onderwerpen die verband houden met zijn of haar interessegebied waarin informatie en argumenten uit verschillende bronnen worden bijeengevoegd en beoordeeld.
Algemene schriftelijke interactie (ERK p 80)			(H) Kan informatie en ideeën overbrengen over abstracte en concrete onderwerpen, informatie controleren en met redelijke nauwkeurigheid vragen naar problemen of deze uitleggen. (L) Kan persoonlijke brieven en notities schrijven om eenvoudige informatie van direct belang op te vragen of te geven, en daarbij overbrengen wat hij of zij het belangrijkste punt vindt.	Kan nieuws en zienswijzen doeltreffend schriftelijk uitdrukken en een verband leggen met de visies van anderen.

Meijerink: Taken / ERK: Subvaardigheden

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
M/ ERK: Correspondentie	Kan e-mails of informele brieven schrijven en daarbij meningen of gevoelens uitdrukken. Kan met behulp van standaardformuleringen eenvoudige zakelijke brieven produceren en schriftelijke verzoeken opstellen.	Kan adequate brieven en e-mails schrijven, gevoelens genuanceerd uitdrukken, een standpunt beargumenteren.	(H) Kan persoonlijke brieven schrijven waarin nieuws wordt overgebracht en gedachten over abstracte of culturele onderwerpen worden uitgedrukt, zoals muziek en films. (L) Kan persoonlijke brieven schrijven waarin ervaringen, gevoelens en gebeurtenissen enigszins gedetailleerd worden beschreven.	Kan brieven schrijven waaruit gradaties van emotie spreken, waarin het persoonlijke belang van gebeurtenissen en ervaringen wordt benadrukt en die commentaar geven op het nieuws en de visies van de geadresseerde.
M: Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen ERK: notities, berichten, formulieren	Kan notities, berichten en instructies schrijven waarin eenvoudige informatie van onmiddellijke relevantie voor vrienden, docenten en anderen worden overgebracht. Kan een advertentie opstellen om bijvoorbeeld spullen te verkopen. Kan aantekeningen maken tijdens een uitleg of les.	Kan over allerlei onderwerpen belangrijke informatie noteren en doorgeven. Kan aantekeningen maken van een helder gestructureerd verhaal.	(H) kan berichten aannemen waarin inlichtingen worden gegeven of problemen worden uitgelegd. (L) Kan notities schrijven die eenvoudige informatie bevatten die van direct belang is voor vrienden, dienstverleners, onderwijzers, en daarbij begrijpelijk de punten overbrengen waarvan hij of zij vindt dat ze belangrijk zijn.	Als B1
M: Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen ERK: verslagen en essays, p 60)	Kan verslagen en werkstukken schrijven met behulp van een stramien en daarbij informatie uit verscheidene bronnen samenvoegen. Kan onderhoudende teksten schrijven en overtuigen met argumenten. Kan een collage, een krant of een muurkrant maken.	Kan uiteenzettende, beschouwende en betogende teksten schrijven. Kan vanuit een vraagstelling een verslag, werkstuk of artikel schrijven waarbij een argument wordt uitgewerkt en daarbij redenen aangeven voor of tegen een bepaalde mening en voor- en nadelen van verschillende keuzes uitleggen. Kan informatie uit verschillende bronnen in één tekst synthetiseren.	(H) Kan korte eenvoudige opstellen schrijven over belangwekkende onderwerpen. Kan met enig vertrouwen verzamelde feitelijke informatie over vertrouwde alledaagse en niet-alledaagse zaken binnen zijn of haar vakgebied samenvatten, in een verslag opnemen en commentariëren. (L) Kan zeer beknopte verslagen schrijven volgens een standaardindeling, waarin alledaagse feitelijke informatie wordt doorgegeven en redenen voor handelingen worden vastgelegd.	(H) Kan een opstel of verslag schrijven waarin stelselmatig een argument wordt opgebouwd met de juiste benadrukking van belangrijke punten en relevante ondersteunende details. Kan verschillende ideeën of oplossingen voor een probleem evalueren. (L) Kan een opstel of verslag schrijven waarin een argument wordt opgebouwd en redenen voor of tegen een bepaald standpunt noemen en de voor- en nadelen van verschillende opties uitleggen. Kan informatie en argumenten uit verschillende bronnen bijvoegen.
M: Vrij schrijven			Kan heldere beschrijvingen op papier zetten over een scala van vertrouwde	(H) Kan helder en gedetailleerd schrijven over waargebeurde of aan de verbeelding

			<p>onderwerpen binnen zijn of haar interessegebied. Kan ervaringen op papier zetten en daarbij gevoelens en reacties beschrijven in eenvoudige samenhangende tekst. Kan schrijven over een gebeurtenis, bijvoorbeeld een onlangs gemaakte reis – waar gebeurd of verbeeld. Kan een verhaal schrijven.</p>	<p>ontsproten gebeurtenissen en ervaringen, en daarbij het verband tussen ideeën aangeven in heldere samenhangende tekst en zich houden aan de aanvaarde conventies van het betrokken genre.</p> <p>(L) Kan helder en gedetailleerd schrijven over een breed scala van onderwerpen die betrekking hebben op zijn of haar interessegebied. Kan een recensie schrijven over een film, boek of toneelstuk.</p>
--	--	--	---	---

Kenmerken van de taakuitvoering

Kenmerk	2F	3 F	B1	B2
<p>M: Samenhang</p> <p>ERK: coherentie en cohesie, (p. 116)</p>	<p>Gebruikt veel voorkomende verbindingswoorden (als, hoewel) correct. De tekst bevat een volgorde; inleiding, kern, slot. Kan alinea's maken en inhoudelijke verbanden expliciet aangeven. Maakt soms nog onduidelijke verwijzingen en fouten in de structuur van de tekst.</p>	<p>De gedachtelijk is in grote lijnen logisch en consequent met hier en daar een niet hinderlijk zijspoor. Relaties als oorzaak en gevolg, voor- en nadelen, overeenkomst en vergelijking, zijn duidelijk aangegeven. Verband tussen zinnen en zinsdelen in samengestelde zinnen is over het algemeen goed aangegeven door het gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden. Alinea's zijn verbonden tot een coherent betoog.</p>	<p>Kan een reeks kortere, op zichzelf staande eenvoudige elementen verbinden tot een samenhangende lineaire opeenvolging van punten.</p>	<p>(H) Kan een groot aantal verbindingswoorden doelmatig gebruiken om de verhouding tussen ideeën helder aan te geven.</p> <p>(L) Kan gebruik maken van een beperkt aantal cohesiebevorderende elementen om zijn of haar uitingen te verbinden tot een helder, coherent betoog, hoewel in een langere bijdrage sprake kan zijn van een zekere 'springerigheid'.</p>
Afstemming op doel	Kan in teksten met een eenvoudige lineaire structuur trouw blijven aan het doel van het schrijfproduct.	Kan verschillende schrijfdoelen hanteren en in een tekst combineren: informatie vragen en geven, mening geven, overtuigen, tot handelen aanzetten. Kan de opbouw van de tekst aan het doel van de tekst aanpassen.	geen equivalent in ERK	geen equivalent in ERK
<p>M: Afstemming op publiek</p> <p>ERK: Sociolinguïstische trefzekerheid (p.113)</p>	Past het woordgebruik en toon op het publiek aan.	Kan schrijven voor zowel publiek uit de eigen omgeving als voor een algemeen lezerspubliek (bv. instanties, media). Past register consequent toe: taalgebruik past binnen de gegeven situatie en is consistent in toon, doel, genre.	Kan een breed scala van taalfuncties uitvoeren en beantwoorden met de meest voorkomende exponenten in een neutraal register. Is zich bewust van de belangrijkste beleefdheidsconventies en handelt dienovereenkomstig. Is zich bewust en let op	<p>(H) Kan zich vol vertrouwen, helder en beleefd uitdrukken in een formeel en informeel register, afhankelijk van de situatie en de betrokkenen.</p> <p>(L) kan met enige inspanning groepsdiscussies volgen</p>

			tekenen van de belangrijkste verschillen in gewoonten, gebruiken, houdingen, waarden en overtuigingen tussen de betrokken gemeenschap en die van hem of haar zelf.	en daaraan bijdragen, zelfs wanneer er snelle spreektaal wordt gebezigd. Kan betrekkingen onderhouden met moedertaalsprekers zonder hen onbedoeld te amuseren of irriteren en zonder hen te verplichten zich anders te gedragen dan zij tegenover een moedertaalspreker zouden doen. Kan zich in een situatie op gepaste wijze uitdrukken en weet flagrante fouten in de formulering te vermijden.
<p>Woordgebruik en woordenschat</p> <p>ERK: Bereik van de woordenschat (p. 104)</p>	<p>Varieert het woordgebruik, fouten met idiomatische uitdrukkingen komen nog voor.</p>	<p>Brengt variatie in het woordgebruik aan om herhaling te voorkomen. Woordkeuze is meestal adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt.</p>	<p>Beschikt over voldoende woorden om zich, met enige omhaal van woorden, te kunnen uiten over de meeste onderwerpen die betrekking hebben op het dagelijks leven, zoals familie, hobby's en interesses, werk, reizen en actualiteiten.</p>	<p>Beschikt over een goede woordenschat voor zaken die verband houden met zijn of haar vakgebied en de meeste algemene onderwerpen. Kan variatie aanbrengen in formuleringen om te veel herhaling te voorkomen, al kunnen hiaten in de woordenschat nog wel tot aarzeling en omschrijving leiden.</p>
<p>M: Spelling, interpunctie en grammatica</p> <p>ERK: Orthografische beheersing (p.110)</p>	<p>Vertoont een redelijke grammaticale beheersing.</p>	<p>Toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen nog voorkomen.</p>	<p>Kan heldere doorlopende tekst produceren die over het algemeen helemaal te begrijpen is. Spelling, leestekengebruik en lay-out zijn correct genoeg om het grootste deel van de tijd te worden gevolgd.</p>	<p>Kan heldere, begrijpelijke, doorlopende tekst produceren die voldoet aan standaardconventies voor lay-out en alinea-indeling. Spelling en leestekengebruik zijn redelijk correct maar kunnen invloeden van de moedertaal verraden.</p>
<p>Leesbaarheid</p> <p>ERK: Orthografische beheersing (p.110)</p>	<p>Gebruikt titel en tekstkopjes. Heeft bij langere teksten (meer dan 2 A4) ondersteuning nodig bij het aanbrengen van de lay-out.</p>	<p>Geeft een heldere structuur aan de tekst, gebruikt witregels, marges, kopjes. Geeft in een langere tekst een indeling in paragrafen. Stemt de lay-out af op doel en publiek.</p>	<p>zie hierboven</p>	<p>zie hierboven</p>

